

Briuselis, 2018 10 26
COM(2018) 716 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

ES ir Paryžiaus klimato susitarimas. Pažangos vertinimas šalių konferencijoje Katovicuose

**(teikiama pagal 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES)
Nr. 525/2013 dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo stebėsenos bei ataskaitų ir
kitos su klimato kaita susijusios nacionalinio bei Sąjungos lygmens informacijos teikimo
mechanizmo ir kuriuo panaikinamas Sprendimas Nr. 280/2004/EB 21 straipsnį)**

{SWD(2018) 453 final}

Veiksmų klimato kaitos srityje pažangos ataskaita

Turinys

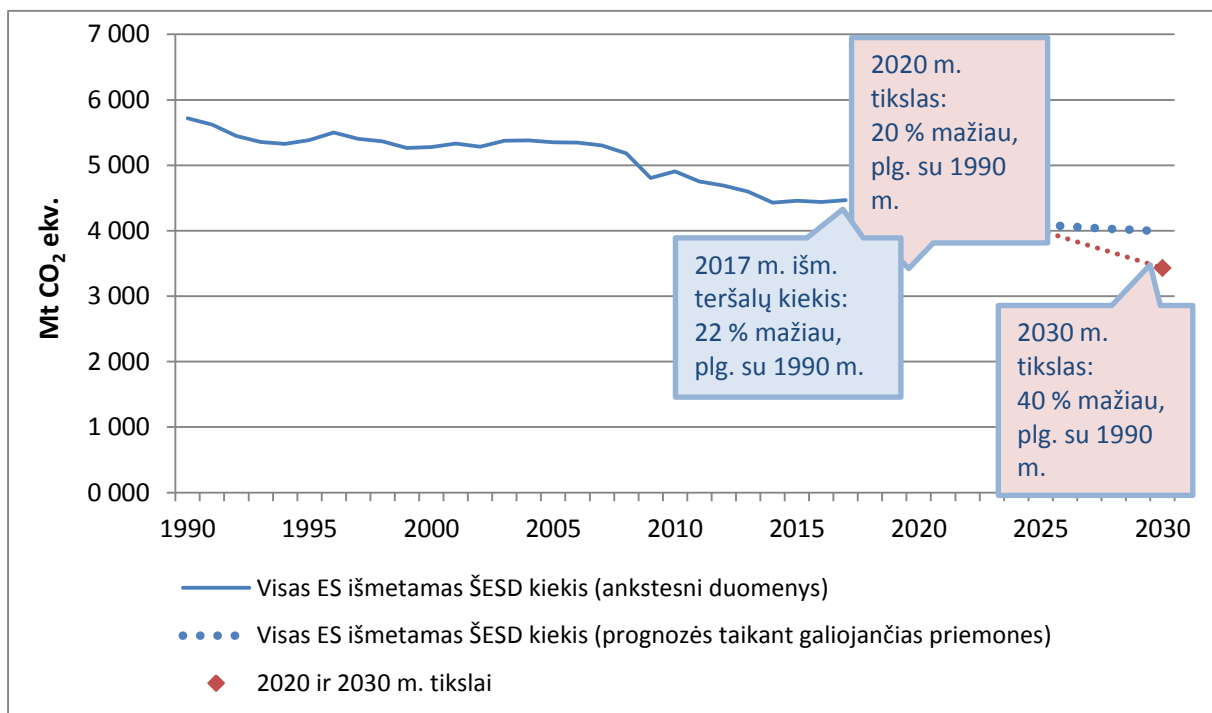
1	Tarptautinių ES įsipareigojimų vykdymas	1
2	ES ATLPS teršalų kiekis	2
2.1	ES ATLPS teršalų kiekis 2017 m.	2
2.2	ES ATLPS reguliavimo sistemos peržiūra	3
3	Išmetamųjų teršalų kiekis, kuriam taikomas pastangų pasidalijimo principas	5
3.1	Išmetamųjų teršalų kiekio kitimas ES lygmeniu	6
3.2	Sprendimo dėl pastangų pasidalijimo laikymasis valstybėse narėse	8
3.3	Laikotarpis iki 2020 m. ir 2030 m.	9
4	Žemės naudojimas, žemės naudojimo keitimas ir miškininkystė.....	11
5	ES teisės aktų rengimas	13
5.1	Kelių transportas.....	14
5.2	Energijos vartojimo efektyvumas ir atsinaujinančioji energija	14
5.3	Energetikos sąjungos valdymas.....	15
5.4	Fluorintų dujų reglamentas.....	15
5.5	Žiedinė ekonomika	16
6	Kovos su klimato kaita finansavimas	16
6.1	Pajamos, gautos pardavus ES ATLPS leidimus aukcionuose	16
6.2	LIFE	17
6.3	Programa „NER 300“	18
6.4	Klimato politikos sričių įtraukimas į ES biudžetą.....	19
7	Prisitaikymas prie klimato kaitos	20
8	Tarptautinis bendradarbiavimas klimato srityje	21
8.1	Veiksmai pasaulio mastu	21
8.2	Aviacija	23
8.3	Jūrų politika.....	23
8.4	ATLPS ryšys su Šveicarija.....	24
8.5	Tarptautinės anglies dioksido rinkos	24
8.6	Savanoriški veiksmai. Marakešo pasaulinė veiksmų klimato kaitos srityje partnerystė	24
8.7	Parama besivystančioms šalims	25

1 Tarptautinių ES įsipareigojimų vykdymas

2018 m. ES priėmė teisės aktą, pagal kurį galės įvykdyti savo įsipareigojimą iki 2030 m. sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekį bent 40 proc., palyginti su 1990 m. Ji taip pat padidino savo užmojį, susijusį su atsinaujinančiąja energija ir efektyviu energijos vartojimu. Apskaičiuota, kad visapusiškai įgyvendinusi šiuos įsipareigojimus ES iki 2030 m. savo išmetamųjų teršalų kiekį sumažins apie 45 proc.

Pagal šiuo metu įgyvendinamą politiką prognozuojama, kad 2030 m. išmetamųjų teršalų kiekis bus 30 proc. mažesnis nei 1990 m. (remiantis valstybių narių prognozėmis, daugiausia pateiktomis 2017 m. kovo mėn.). Siekdamos įvykdyti savo įsipareigojimus pagal naująjį teisės aktą valstybės narės turės parengti politiką ir priemones, kad išmetamųjų teršalų kiekis būtų sumažintas dar labiau.

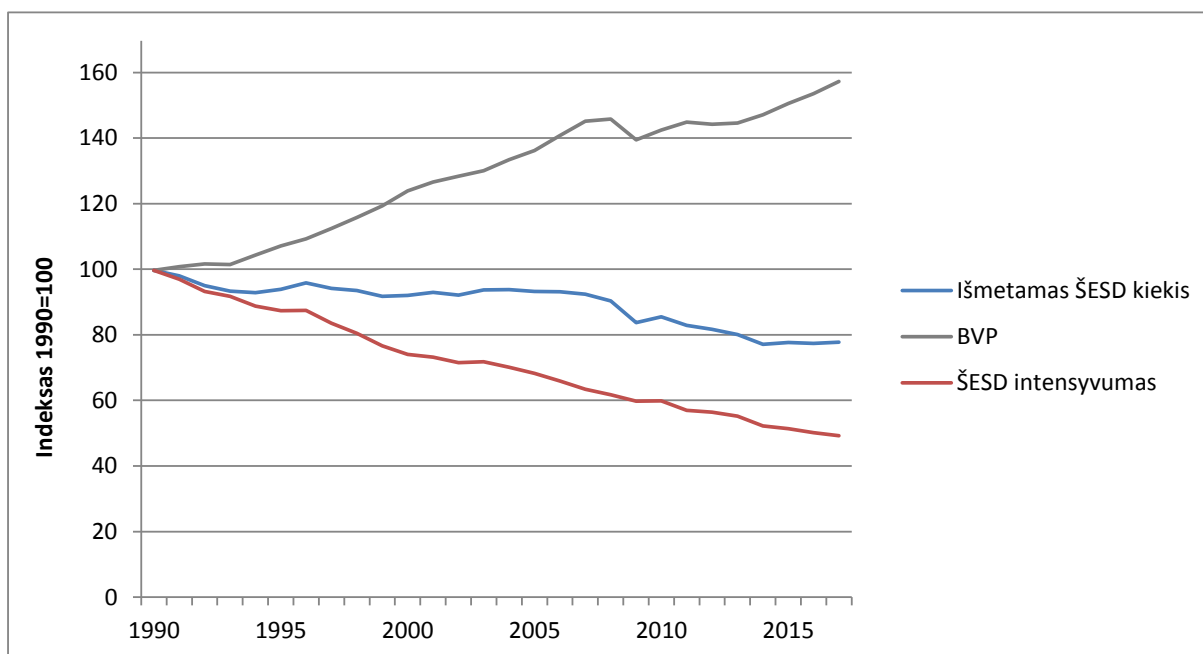
ES toliau siekia 2020 m. tikslo sumažinti išmetamą ŠESD kiekį 20 proc., palyginti su 1990 m. lygiu. Preliminariais duomenimis, 2017 m. ES išmetamas ŠESD kiekis buvo 22 proc. mažesnis (įskaitant išmetamųjų teršalų kiekį tarptautinės aviacijos srityje, bet neįskaitant žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės (LULUCF) srityje išmetamo ir absorbuojamo teršalų kiekio). Kaip matyti iš valstybių narių prognozių, išmetamųjų teršalų kiekis dar mažės ir ES tikisi pasiekti savo 2020 m. tikslą.

1 pav. Visas ES išmetamas ŠESD kiekis (1990–2017 m. išmetamųjų teršalų kiekio duomenys, 2018–2030 m. išmetamųjų teršalų kiekio prognozės) (Mt CO₂ ekv.) ir išmetamo ŠESD kiekio sumažinimo tikslai¹

¹ Valstybės narės pateikė prognozes daugiausia 2017 m. kovo mėn. ir jos buvo pagrįstos naujausiais 2015 m. duomenimis.

Preliminariais duomenimis, 2017 m. išmetamųjų teršalų kiekis buvo 0,6 proc. didesnis nei 2016 m. Didesnis kiekis buvo daugiausia išmestas transporto sektoriuje ir pramonėje. Tačiau toliau vyko ekonominės veiklos atsisiejimas nuo išmetamo ŠESD kiekio, nes tas kiekis didėjo daug lėčiau, nei augo ekonomika. Ekonomikos taršos šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis intensyvumas, kuris apibūdinamas kaip išmetamųjų teršalų kiekio ir BVP santykis, sumažėjo iki rekordiškai mažo 315 g CO₂ ekv. / EUR lygio, kuris yra perpus mažesnis nei 1990 m. lygis. 1990–2017 m. ES bendras BVP išaugo 58 proc., o bendras išmetamas ŠESD kiekis sumažėjo 22 proc.

2 pav. ES išmetamas ŠESD kiekis, tikrasis BVP ir taršos šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis intensyvumas (1990 m. = 100)²

2 ES ATLPS teršalų kiekis

ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema (ES ATLPS) apima maždaug 11 000 elektrinių bei gamyklų ir aviacijos sektorių, kuriame skrydžiai vykdomi dalyvaujančių valstybių viduje ir tarp jų.

2.1 ES ATLPS teršalų kiekis 2017 m.

Apskaičiuota, kad 2017 m. įrenginių, kuriems taikoma ES ATLPS, išmetamų teršalų kiekis šiek tiek padidėjo (0,18 proc.), palyginti su 2016 m.³ Tas padidėjimas sutrikdė mažėjimo tendenciją, stebimą nuo 3 etapo pradžios 2013 m., ir jį galima paaiškinti tuo, kad realusis BVP išaugo 2,4 proc., t. y. daugiau nei bet kuriais kitais metais nuo šio prekybos laikotarpio pradžios.

² BVP duomenys: Ameco / Ekonomikos ir finansų reikalų GD / Pasaulio bankas. Apskaičiuotųjų duomenų spragas užpildė Europos aplinkos agentūra (EAA).

³ Remiantis Sąjungos registre užregistruota informacija.

Padidėjimą labiausiai lėmė pramonė, o energetikos sektoriuje išmetamųjų teršalų kiekis šiek tiek sumažėjo. Patikrintas aviacijos sektoriuje išmetamųjų teršalų kiekis ir toliau didėjo ir 2017 m. sudarė 64,2 Mt CO₂, t. y. 4,5 proc. daugiau nei 2016 m.

Tarptautinių kreditų keitimo į ES apyvartinius taršos leidimus (toliau – ATL) lygis labai sumažėjo. 2 etape (2008–2012 m.) ir 3 etape (nuo 2013 m.) siekiant kompensuoti ES ATLPS išmetamųjų teršalų kiekį buvo panaudota arba pakeista iš viso 1,49 mlrd. ATL. 3 etape iki 2018 m. birželio mėn. buvo panaudota apie 436 mln. ATL (maždaug 11,5 mln. tik 2017 m.). Nuo 2021 m. įgyvendinant ES ATLPS įsipareigojimus nebebus galima naudotis tarptautiniais kreditais.

2.2 ES ATLPS reguliavimo sistemos peržiūra

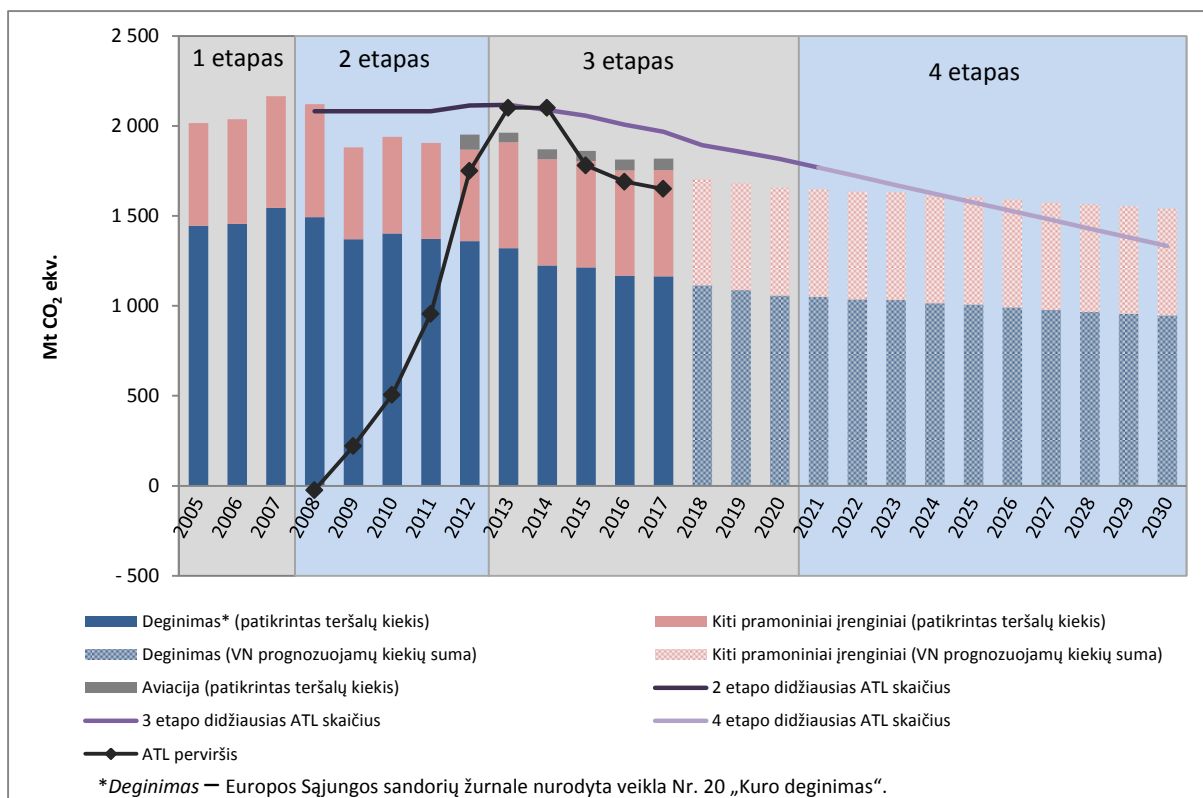
2017 m. lapkričio 9 d. Europos Parlamentas ir Taryba preliminariai susitarė peržiūrėti ES ATLPS, daugiausia dėl laikotarpio po 2020 m. Peržiūrėta ATLPS direktyva buvo paskelbta 2018 m. kovo 14 d.⁴ Joje, be kita ko, numatyta toliau mažinti didžiausią leidžiamą išmetamųjų teršalų kiekį nuo 2021 m. linijinį mažinimo koeficientą kasmet padidinant 2,2 proc. Tai reiškia, kad 2021–2030 m. išmetamųjų teršalų kiekis bus sumažintas 48 Mt CO₂ ekv. per metus, palyginti su 38 Mt šiame prekybos etape, tad taikant ES ATLPS ir toliau bus siekiama tikslo iki 2030 m. sumažinti išmetamųjų teršalų kiekį 43 proc. Kaip pavaizduota 3 pav., iš valstybių narių prognozių, kurios daugiausia buvo parengtos 2017 m., matyti, kad išmetamųjų teršalų kiekis mažės mažiau, nei reikalaujama pagal ATLPS.

Peržiūrėtoje direktyvoje sprendžiamas klausimas, susijęs su nuo 2009 m. susikaupusiu ATL pertekliumi, kuris susidarė pirmiausia dėl ekonomikos krizės ir tarptautinių kreditų naudojimo išmetamųjų teršalų kiekiui ES kompensuoti. Pastaruosius trejus metus perteklius nuolat mažėja ir ATL skaičius jau sumažėjo beveik puse milijardo; žr. 3 pav. Tai iš dalies lėmė ATL pardavimo aukcionuose atidėjimas⁵. Tačiau jis tebėra didelis: šiuo metu – daugiau nei 1,6 mlrd. leidimų⁶.

⁴ 2018 m. kovo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/410, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2003/87/EB siekiant ekonomiškai efektyviai dar labiau sumažinti išmetamųjų teršalų kiekį ir paskatinti investicijas į mažo anglies dioksido kiekio technologijas ir Sprendimas (ES) 2015/1814 (OL L 76, 2018 3 19, p. 3–27).

⁵ ATL pardavimo aukcionuose atidėjimas – trumpalaikė priemonė, kurią taikant 900 mln. leidimų pardavimas aukcionuose atidedamas nuo 2014–2016 m. iki 2019–2020 m.

⁶ Naujausią informaciją apie perteklių Komisija paskelbė 2018 m. gegužės mėn.: https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/ets/reform/docs/c_2018_2801_en.pdf.

3 pav. Patikrintas 2005–2017 m. išmestų ATLPS teršalų kiekis, 2018–2030 m. ATLPS teršalų prognozės, 2, 3 ir 4 etapų didžiausias apyvartinių taršos leidimų skaičius ir 2008–2017 m. susikaupęs tų leidimų perteklius (Mt CO₂ ekv.). Diagramoje pateiktas patikrintų atitinkamais metais išmestų ATLPS teršalų kiekis, patenkantis į ATLPS sektorinę ir geografinę taikymo sritis, todėl ši diagrama iki 2013 m. negali būti suprantama kaip laiko eilutė. 2012–2017 m. didžiausio leidžiamo teršalų kiekio riba taikoma ir aviacijos sektoriaus išmetamiesiems teršalams⁷.

Be to, siekiant spręsti pertekliaus klausimą, direktyva sustiprinamas rinkos stabilumo rezervas (RSR); jis bus pradėtas naudoti 2019 m. sausio 1 d. Panaudojant RSR perteklius sumažinamas sumažinant aukcionuose parduodamą ATL skaičių, jeigu jis yra didesnis nei 833 mln. (tokia padėtis yra dabar). Direktyvoje įtvirtinti du pagrindiniai RSR veikimo pakeitimai:

- procentinė pertekliaus dalis, kurią planuojama įtraukti į rezervą 2019–2023 m., bus dvigubai didesnė, nei buvo susitarta iš pradžių: ne 12 proc., o 24 proc., t. y. perteklius bus sumažintas sparčiau, ir
- nuo 2023 m. RSR esantys ATL, viršijantys ankstesniais metais aukcionuose parduotą ATL skaičių, nebegalios.

Praktiškai tai reiškia, kad kiekvienais metais iki 2023 m. Komisija apskaičiuos, kiek leidimų yra apyvartoje (koks yra perteklius), ir aukcionuose parduodamų ATL pasiūlą sumažins

⁷ Teršalų, išmetamų deginant ir eksploatuojant kitus pramonės įrenginius, duomenys padalyti apytiksliai. Šaltiniai – ETLPS duomenų žiūryklė / ESTŽ: patikrintas 2005–2017 m. išmestų ATLPS teršalų kiekis. EEA: 2018–2030 m. prognozuojamas išmetamųjų teršalų kiekis: valstybių narių rezultatų taikant turimas priemones prognozės.

24 proc.⁸ tų apyvartoje esančių leidimų skaičiaus. Jeigu perteklius nebeviršys 400 mln. leidimų, RSR esančius ATL vėl bus pradėta leisti į rinką.

Taigi 2019 m. sausio–rugpjūčio mėn. aukcionuose nebus parduodama ir į RSR pateks beveik 265 mln. leidimų (16 proc. pertekliaus)⁹. Aukcionuose bus parduodama maždaug 40 proc. mažiau leidimų nei per atitinkamą laikotarpį 2018 m. Trumpai tariant, naudojant RSR perteklius mažinamas sumažinant leidimų pasiūlą rinkoje.

3 Išmetamųjų teršalų kiekis, kuriam taikomas pastangų pasidalijimo principas

Daugumos sektorių, kurie nėra įtraukti į ES ATLPS, kaip antai transporto, pastatų, žemės ūkio (ne CO₂ teršalai) ir atliekų, išmetamiesiems teršalams taikomi ES pastangų pasidalijimo teisės aktai. Sprendime dėl pastangų pasidalijimo¹⁰ nustatomi nacionaliniai 2020 m. išmetamųjų teršalų kiekio tikslai, išreikšti kaip procentiniai pokyčiai, palyginti su 2005 m. lygiais. 2013–2020 m. valstybės narės privalo laikytis metinių išmetamųjų teršalų kiekio apribojimų.

Pastangų pasidalijimo reglamente (PPR)¹¹, kuris buvo priimtas 2018 m. gegužės mėn., ES vadovų įsipareigojimas iki 2030 m. išmetamųjų teršalų kiekį pastangų pasidalijimo sektoriuose sumažinti 30 proc., remiantis teisingumo, išlaidų efektyvumo ir aplinkosauginio naudingumo principais, išdėstomas kaip reikalavimas kiekvienai valstybei narei 2021–2030 m. kasmet mažinti išmetamą ŠESD kiekį.

PPR pripažįstama, kad valstybių narių gebėjimai imtis veiksmų skiriasi, ir nustatomi skirtingi nacionaliniai tikslai, pirmiausia atsižvelgiant į BVP vienam gyventojui. 2030 m. tikslai yra įvairūs ir apima išmetamųjų teršalų kiekio mažinimą nuo 0 iki 40 proc., palyginti su 2005 m. lygiu.

Pagal PPR toliau užtikrinamas toks pat lankstumas, koks yra numatytas pagal galiojantį Sprendimą dėl pastangų pasidalijimo (pvz., valstybės narės joms skirtus ATL gali rezervuoti, skolinti(s), pirkti iš kitų valstybių narių ir joms parduoti), išskyrus tarptautinių kreditų naudojimą, kuris po 2020 m. nebebus leidžiamas. Be to, siekiant padėti valstybėms narėms įgyvendinti dalį savo tikslų, reikalavimus atitinkančioms valstybėms narėms bus leidžiama naudoti ribotą ATLPS leidimų skaičių, o visoms valstybėms narėms bus leidžiama naudoti ribotą absorbuotą išmetamųjų teršalų kiekį žemės naudojimo sektoriuose.

⁸ Išsamus paaiškinimas apie pertekliaus sudėtį ir jo kasmetinio apskaičiavimo metodiką pateikiamas naujausiame (2018 m.) Komisijos komunikate dėl 2017 m. pertekliaus apskaičiavimo: https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/ets/reform/docs/c_2018_2801_en.pdf.

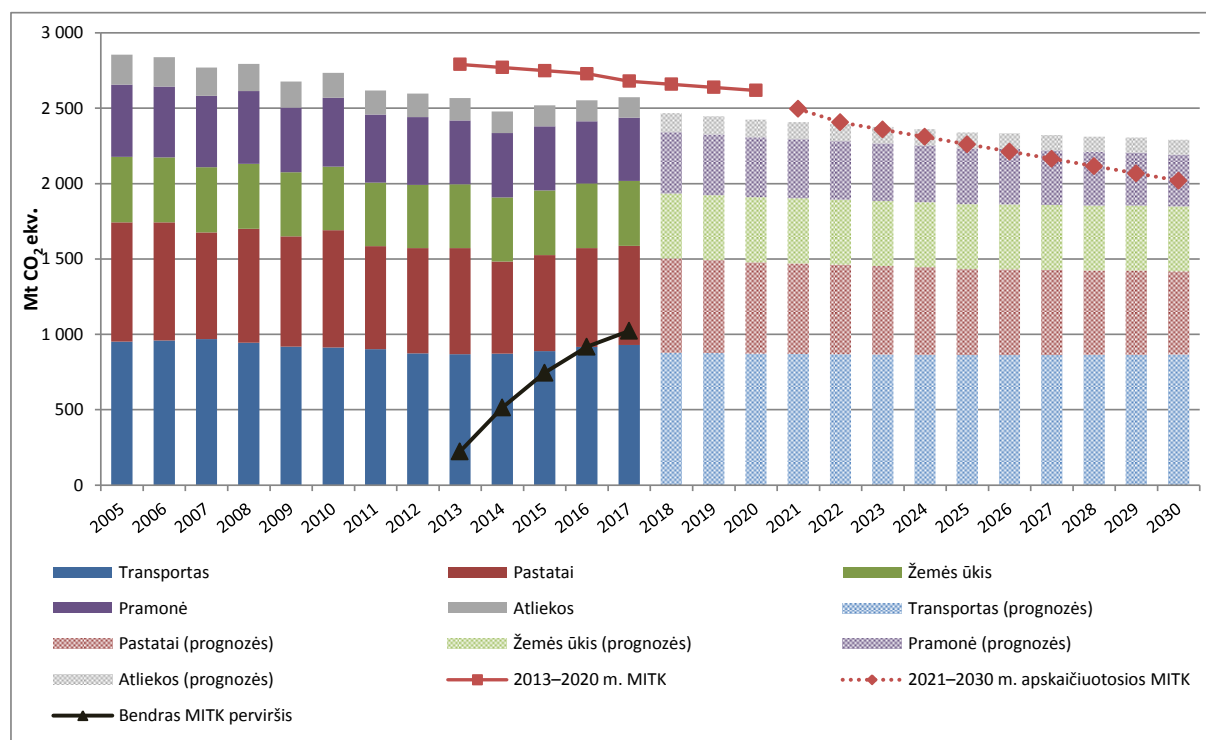
⁹ 24 proc. per 12 mėnesių prilygsta 16 proc. per aštuonis mėnesius.

¹⁰ 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 406/2009/EB dėl valstybių narių pastangų mažinti jų šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas, Bendrijai siekiant įvykdyti įsipareigojimus iki 2020 m. sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas (OL L 140, 2009 6 5, p. 136).

¹¹ 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/842, kuriuo, prisidedant prie klimato politikos veiksmų, kad būtų vykdomi įsipareigojimai pagal Paryžiaus susitarimą, valstybėms narėms nustatomi įpareigojimai 2021–2030 m. laikotarpiu sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų metinį kiekį ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 (OL L 156, 2018 6 19, p. 26).

3.1 Išmetamųjų teršalų kiekio kitimas ES lygmeniu

Išmetamųjų teršalų, kuriems taikomas Sprendimas dėl pastangų pasidalijimo, kiekis 2017 m. buvo 11 proc. mažesnis nei 2005 m. Taigi ES savo tarpinį teršalų sumažinimo 7 proc. tikslą viršijo 4 procentiniais punktais. Nuo 2013 m., kai buvo pradėta taikyti sistema, kasmet visoje ES išmetamas gerokai mažesnis už nustatytą bendrą ribą teršalų kiekis. Dėl to 2013–2017 m. susidarė bendras maždaug 1 023 Mt CO₂ ekv. metinės išmetamųjų teršalų kvotos (MITK) perteklius, atitinkantis maždaug 35 proc. 2005 m. išmesto teršalų kiekio.

4 pav. Išmetamųjų teršalų, kuriems taikomi teisės aktai dėl pastangų pasidalijimo, kiekis 2005–2030 m. ir MITK (Mt CO₂ ekv.)¹²

Pagal galiojančiomis priemonėmis grindžiamas nacionalines prognozes 2020 m. išmetamųjų teršalų kiekis turėtų būti 16 proc. mažesnis nei 2005 m., t. y. 2020 m. tikslas išmetamųjų teršalų kiekį sumažinti 10 proc. bus viršytas. Prognozuojama, kad 2030 m. išmetamųjų teršalų kiekis bus 21 proc. mažesnis nei 2005 m. Tad norint pasiekti 2030 m. tikslą išmetamųjų teršalų kiekį sumažinti 30 proc., palyginti su 2005 m., reikės imtis papildomų priemonių.

Iš preliminarinių 2017 m. duomenų matyti, kad išmetamųjų teršalų, kuriems taikomas Sprendimas dėl pastangų pasidalijimo, kiekis trečius metus iš eilės (įskaitant 2017 m., palyginti su 2016 m.) didėjo (0,8 proc.). Nuo 2013 m., kai įsigaliojo Sprendimas dėl pastangų pasidalijimo, transporto sektoriaus išmetamųjų teršalų kiekis padidėjo 7 proc., žemės ūkio sektoriuje – 2 proc., o kituose sektoriuose – sumažėjo.

¹² Šiuo atveju prie pramonės vadinamo sektoriaus priskiriami teršalai, kuriems taikomas Sprendimas dėl pastangų pasidalijimo ir kurie išmetami energijos tiekimo, gamybos ir produktų naudojimo srityse, t. y. teršalai, priskiriami prie apraše nurodytų 1.A.1, 1.A.2, 1.B, 1.C ir 2 šaltinių kategorijų.

Transporto sektoriaus išmetamųjų teršalų, kuriems taikomas Sprendimas dėl pastangų pasidalijimo, kiekis 2017 m. buvo šiek tiek mažesnis nei 2005 m. Kelių transporto išmetamųjų teršalų kiekis padidėjo, nes 1990–2007 m. didėjo judumo paklausa. Po kelerių metų nuosmukio nuo 2014 m. transporto išmetamųjų teršalų kiekis ėmė vėl didėti. Prognozuojama, kad įgyvendinant galiojančią politiką tas kiekis iki 2030 m. sumažės tik nežymiai. Atsižvelgdama į tokias tendencijas, Komisija pasiūlė šiame sektoriuje imtis kelių tikslinių reguliavimo priemonių (žr. 5.1 skirsnį). Transporto išmetamųjų teršalų kiekis sudaro 36 proc. išmetamųjų teršalų, kuriems taikomas Sprendimas dėl pastangų pasidalijimo, kiekio.

Nagrinėjant išmetamųjų teršalų, susijusių su **energijos naudojimu pastatuose**, kiekį matyti, kad skirtingais metais esama tam tikrų skirtumų, kuriuos lemia su orais susiję šilumos paklausos pokyčiai. Tačiau 2017 m. jis buvo 16 proc. mažesnis nei 2005 m. ir prognozuojama, kad tokia mažėjimo tendencija išliks iki 2030 m.

Žemės ūkio sektoriuje išmetamųjų teršalų kiekis 2017 m. buvo panašaus lygio, kaip 2005 m., ir prognozuojama, kad taikant galiojančią politiką iki 2030 m. jis išliks stabilus.

Atliekų tvarkymo sektoriuje išmetamųjų teršalų kiekis 2005–2017 m. sumažėjo 32 proc. ir prognozuojama, kad staigaus mažėjimo tendencija tęsis.

Pramonės ir kitų sektorių išmetamųjų teršalų, kuriems taikomas Sprendimas dėl pastangų pasidalijimo, kiekis 2017 m. buvo 12 proc. mažesnis nei 2005 m. ir prognozuojama, kad jis ir toliau mažės.

Išmetamas **metano** kiekis nuolat mažėjo; 2016 m. jis buvo 38 proc. mažesnis nei 1990 m. iš dalies dėl ES taikomos politikos, pirmiausia bendros žemės ūkio politikos ir atliekų šalties teisės aktų. Žemės ūkio sektoriuje išmetamas metano kiekis (pusę viso išmetamo metano kiekio išskiria gyvuliai) nuo 1990 m. sumažėjo 22 proc., o atliekų tvarkymo sektoriuje – 45 proc. 2018 m. gegužės mėn. priėmus naują atliekų teisės aktą¹³ atliekų tvarkymo sektoriaus išmetamųjų teršalų kiekis mažės ir toliau, nes jame bus nustatyti plataus užmojo šalinimo į sąvartynus tikslai ir apribojimai, taip pat privalomas atskiras biologinių atliekų surinkimas.

Energijos gamybos srityje sumažėjus angliakasybos veiklai ir veiklai po kasyklų uždarymo šiame sektoriuje išmetamas metano kiekis sumažėjo 56 proc., palyginti su 1990 m.

Kita vertus, ES išmetamas fluorintų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (**F dujų**) kiekis 1990–2016 m. padidėjo 69 proc. Tai nulėmė dažnesnis hidrofluorangliavandenilių (HFC), daugiausia kaip ozono sluoksnį ardančių medžiagų pakaitalų, naudojimas. HFC naudojami įvairiuose sektoriuose įvairioms reikmėms, be kita ko, kaip aušalai šaldymo, oro kondicionavimo ir šilumos siurblių įrangoje, kaip putokšliai gaminant putas ir kaip tirpikliai, taip pat ugnies gesintuvuose ir aerozoliuose.

Išmetamas kitų F dujų (PFC ir SF₆) kiekis nuo 1990 m. sumažėjo, bet F dujos vis dar sudaro 2,7 proc. viso ES išmetamo ŠESD kiekio. Fluorintų dujų reglamentas padėjo ES imtis veiksmų, kad sumažintų išmetamą F dujų kiekį (žr. 5.4 skirsnį).

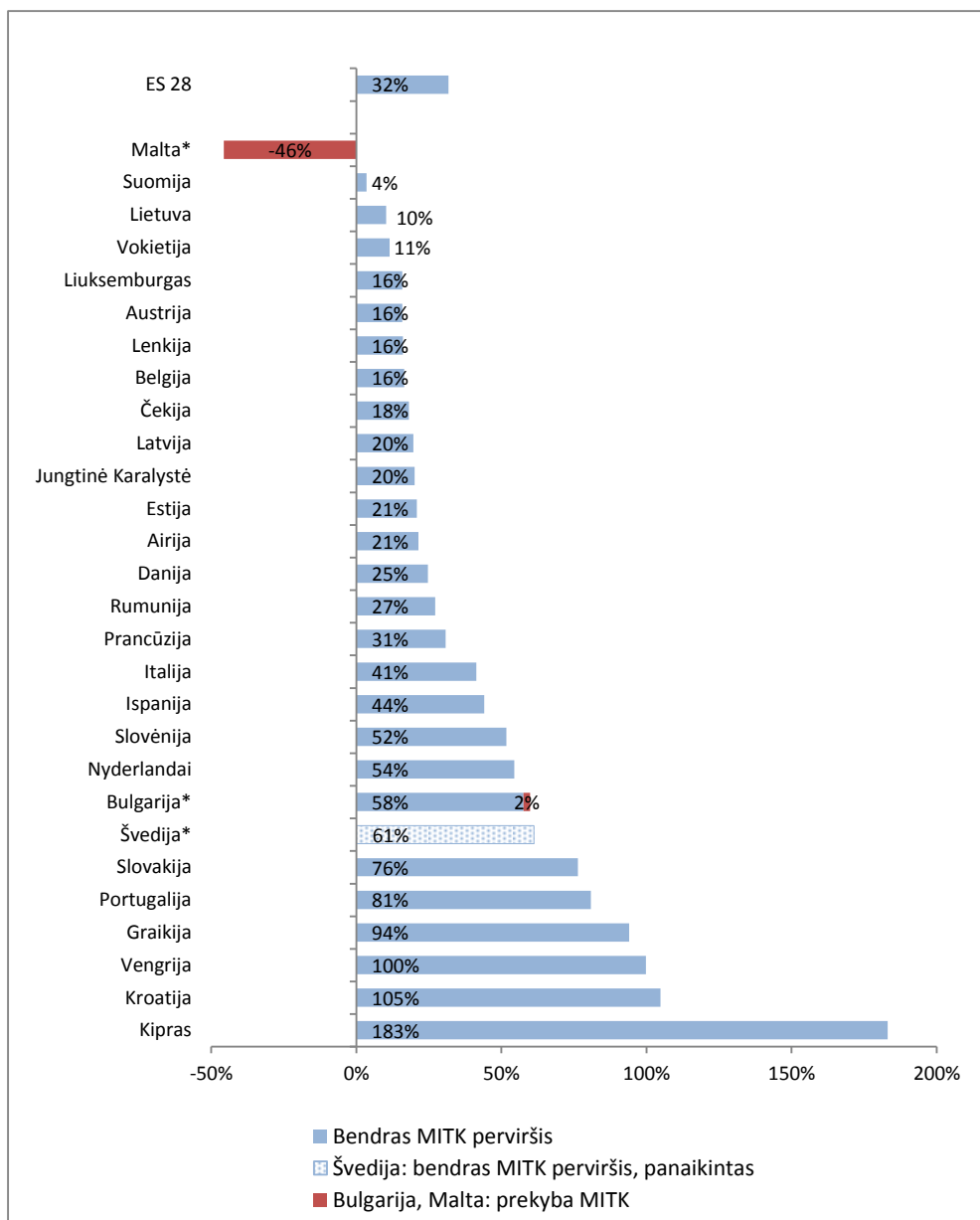
¹³ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3846_lt.htm

3.2 Sprendimo dėl pastangų pasidalijimo laikymasis valstybėse narėse

2013–2015 m. savo įsipareigojimus pagal Sprendimą dėl pastangų pasidalijimo įvykdė visos 28 valstybės narės. **Malta** savo MITK viršijo kiekvienais nagrinėjamaisiais metais, bet kvotų trūkumą padengė išgydama MITK iš Bulgarijos. **Švedija** visos savo kvotos neišnaudojo ir MITK perteklių panaikino, kad padidintų visos sistemos aplinkosauginį naudingumą. Visos kitos valstybės narės savo ATL perteklių rezervavo, kad galėtų panaudoti vėlesniais metais. Siekiant įvykdyti įsipareigojimus pagal Sprendimą dėl pastangų pasidalijimo tarptautinių kreditų pagal švarios plėtros arba bendro įgyvendinimo mechanizmą panaudota nebuvo.

2016 m. atitikties užtikrinimo ciklas dar nesibaigė. **Malta, Suomija, Lenkija, Airija, Vokietija ir Belgija** savo MITK viršijo ir atitiktčiai užtikrinti turės pasinaudoti lankstumo nuostatomis. Belgijos, Suomijos, Vokietijos, Airijos ir Lenkijos atveju tai nutiko pirmą kartą ir jos gali panaudoti ankstesniais metais rezervuotą MITK perteklių. Nuo 2013 m. Malta savo MITK viršijo kiekvienais metais ir jai vėl teks pirkti MITK ir (arba) tarptautinius projekto kreditus.

Bendras 2013–2016 m. MITK perteklius kiekvienoje valstybėje narėje parodytas 5 pav.

5 pav. Bendras 2013–2016 m. MITK perteklius, išreikštas 2005 m. išmetamųjų teršalų kiekio procentine dalimi

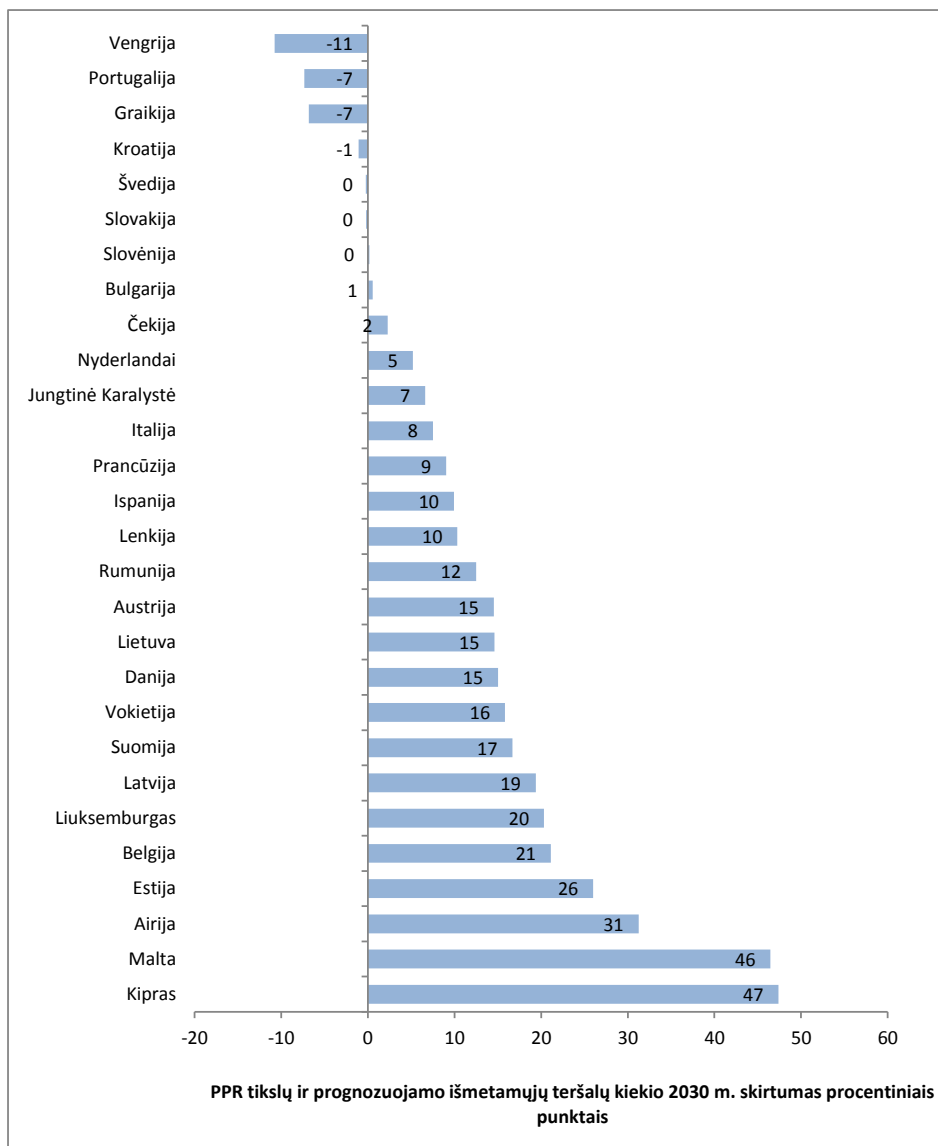
Preliminariais 2017 m. duomenimis, daugumos valstybių narių išmetamųjų teršalų kiekis buvo mažesnis nei joms skirtos MITK. Devyniose valstybėse (**Graikijoje, Slovakijoje, Kroatijoje, Rumunijoje, Vengrijoje, Portugalijoje, Švedijoje, Nyderlanduose ir Slovėnijoje**) išmetamųjų teršalų kiekis buvo mažesnis 10 ar daugiau procentinių punktų¹⁴.

Remiantis preliminariais duomenimis apskaičiuota, kad **Malta, Vokietija, Airija, Austrija, Kipras, Lenkija ir Suomija** viršijo savo MITK. Ją viršijo ir Bulgarija, Estija bei Lietuva, bet mažiau nei 1 procentiniu punktu.

¹⁴ Procentiniais punktais išreiškiamas išmetamųjų teršalų kiekio ir MITK skirtumas, nurodytas kaip procentinis pokytis, palyginti su išmetamųjų teršalų kiekiu baziniais 2005 metais.

3.3 Laikotarpis iki 2020 m. ir 2030 m.

Pagal naująjį reglamentą dėl energetikos sąjungos valdymo (žr. 5.3 skirsnį) valstybės narės turi parengti nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus, kuriuose turi būti išdėstyta jų politika ir priemonės iki 2030 m. Remdamosi galiojančiomis priemonėmis trys valstybės narės (Vengrija, Portugalija ir Graikija) planuoja viršyti savo 2030 m. tikslus, dar penkios valstybės narės jų iš esmės tinkamai siekia. Vadinasi, daugumai reikės dėti daugiau pastangų. 6 pav. pavaizduoti prognozuojamo išmetamųjų teršalų kiekio ir 2030 m. PPR tikslų skirtumai.

6 pav. 2030 m. PPR tikslų ir prognozuojamo išmetamųjų teršalų kiekio skirtumas (procentiniais punktais)¹⁵ (neigiamos vertės reiškia, kad siektini tikslai yra viršijami, o teigiamos, kad yra deficitas)

¹⁵ Siektinų tikslų pagal PPR ir prognozuojamo išmetamųjų teršalų kiekio procentinis pokytis, palyginti su bazinių 2005 metų išmetamųjų teršalų kiekiu.

Tikimasi, kad dauguma valstybių narių įgyvendins savo 2020 m. tikslus pagal Sprendimą dėl pastangų pasidalijimo, bet (remiantis nacionalinėmis prognozėmis) aštuonioms iš jų tai gali nepavykti: **Airija** prognozuoja, kad savo tikslo gali nepasiekti 20 procentinių punktų, o **Kipras** ir **Malta** – atitinkamai 12 ir 11 procentinių punktų. Savo tikslų gali nepasiekti ir **Belgija, Vokietija, Liuksemburgas, Austrija ir Suomija**, bet skirtumas gali būti mažesnis.

Kipras prognozuoja, kad jo rodikliai nuo 2020 m. ir 2030 m. tikslų gali labai atsilikti. Kaip pavaizduota 6 pav., įgyvendinant galiojančias priemones, Kipro prognozėmis, 2030 m. tikslas nebus pasiektas 47 procentiniais punktais. Tačiau Kipras prognozuoja, kad imantis papildomų priemonių tą skirtumą galima sumažinti iki 17 procentinių punktų. Ypač didelį nerimą kelia didėjantis transporto sektoriaus išmetamųjų teršalų kiekis.

Malta taip pat prognozuoja, kad jos rodikliai nuo abiejų tikslų gali labai atsilikti. Be didėjančio kelių transporto išmetamųjų teršalų kiekio, staigiai didėja ir išmetamas HFC kiekis, visų pirma, dėl didesnės oro kondicionavimo paklausos. 2018 m. gegužės mėn., įgyvendinant metinį Europos semestro ekonominės politikos koordinavimo ciklą, Malta sulaukė raginimo nusistatyti tikslus ir įgyvendinti priemones, kuriomis iki 2025 m. būtų gerokai sumažintos transporto spūstys ir transporto sektoriuje išmetamas ŠESD kiekis, ir būtų reguliariai stebima pažanga.

Airija prognozuoja, kad įgyvendindama galiojančias priemones nesugebės pasiekti nei 2020 m., nei 2030 m. tikslų. Ji rezervavo savo 2013–2015 m. kvotos likutį, bet manoma, kad jo nepakaks 2016–2020 m. deficitui padengti. Visų pirma, transporto sektoriaus išmetamųjų teršalų kiekis smarkiai padidėjo ir prognozuojama, kad didės ir toliau iki 2025 m. Per 2018 m. Europos semestrą Airijai rekomenduota užtikrinti veiksmingą nacionalinio plėtros plano įgyvendinimą, *inter alia*, švarios energijos, transporto ir būsto srityse.

Be to, **Belgija** ir **Liuksemburgas** prognozuoja, kad įgyvendindami galiojančias priemones nepasieks abiejų tikslų. Per Europos semestrą Belgijai rekomenduota investuoti į naują arba esamą transporto infrastruktūrą ir didinti paskatas naudotis kolektyviniu ir mažataršiu transportu.

Liuksemburge apie pusę ŠESD kiekio išmetama kelių transporto sektoriuje. Per Europos semestrą pabrėžta, kad Liuksemburgo transporto degalų mokesčiai yra vieni mažiausių ES ir kad pagrindinė problema, kurią reikia skubiai spręsti, yra geležinkelių infrastruktūros užbaigimas ir modernizavimas.

Estija, Latvija, Suomija, Vokietija, Danija, Lietuva, Austrija, Rumunija, Lenkija ir Ispanija taip pat prognozuoja, kad įgyvendindamos galiojančią politiką nuo savo 2030 m. tikslų atsiliks daugiau nei 10 procentinių punktų. Tikimasi, kad visos valstybės narės, kurios pagal prognozes nepasieks savo 2030 m. tikslų, savo nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose (pagal Valdymo reglamentą) numatys, kaip jos sieks įgyvendinti savo įsipareigojimus, visų pirma, taikydamos naują arba sugriežtintą politiką ir priemones.

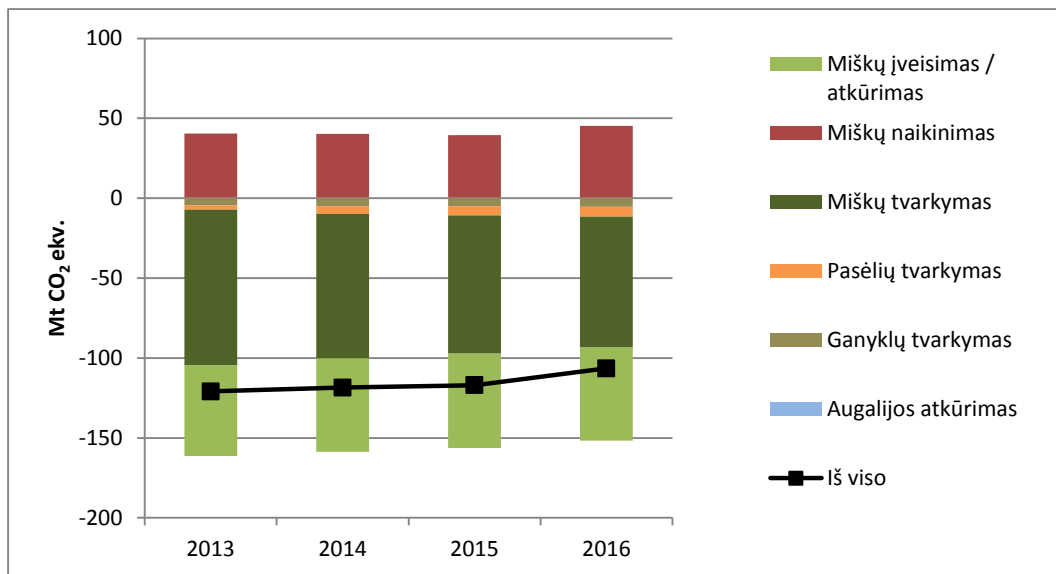
4 Žemės naudojimas, žemės naudojimo keitimas ir miškininkystė

2018 m. gegužės mėn. ES priėmė **LULUCF reglamentą**¹⁶, pagal kurį naudojant žemę išmetamas ir absorbuojamas teršalų kiekis įtraukiamas į 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategiją. Tai atitinka Paryžiaus susitarimą, kuriame pabrėžiamas itin svarbus žemės naudojimo vaidmuo siekiant ilgalaikių klimato kaitos padarinių mažinimo tikslų.

LULUCF reglamente įtvirtintas ES įsipareigojimas užtikrinti, kad pagal tą reglamentą apskaitomose srityse 2021–2030 m. grynasis išmetamųjų teršalų kiekis būtų lygus nuliui. Į jo taikymo sritį patenka visa tvarkoma žemė, įskaitant miškus, pasėlius, pievas ir (iki 2026 m.) šlapynes. Juo supaprastinama ir atnaujinama apskaitos metodika, taikyta pagal Kioto protokolą ir Sprendimą Nr. 529/2013/ES. Be to, juo nustatomas naujas ES valdymo procesas, skirtas stebėti, kaip valstybės narės apskaičiuoja jų miškuose vykdančią veiklą išmetamą ir absorbuojamą teršalų kiekį.

Šiuo metu ES žemėje daugiau išmetamųjų teršalų sulaikoma, nei jų iš jos išskiriama, ir LULUCF reglamentu pirmiausia siekiama sukurti paskatas, kad tokia padėtis bent išliktų. Jame nustatytas kiekvienai valstybei narei taikomas reikalavimas užtikrinti, kad apskaitytas naudojant žemę išmetamų teršalų kiekis, būtų visiškai kompensuojamas tame sektoriuje imantis veiksmų, kuriais iš atmosferos absorbuojamas atitinkamas CO₂ kiekis. Tokia „debeto nebuvimo taisyklė“ reiškia, kad valstybės narės turi kompensuoti su miškų naikinimu susijusį išmetamųjų teršalų kiekį, pavyzdžiui, įveisdamos miškus ir taip užtikrindamos lygiavertį absorbentų kiekį arba gerindamos esamos miškotvarkos tvarumą. Pagal tokias taisykles valstybėms narėms užtikrinamas tam tikras lankstumas, pvz., jeigu valstybėje narėje vykdančią žemės naudojimo ir miškininkystės veiklą užregistruojama grynojo absorbuojamo teršalų kiekio, ji galės tą kiekį perleisti kitoms valstybėms narėms, kad padėtų joms laikytis „debeto nebuvimo taisyklės“. Be to, valstybės narės gali kompensuoti LULUCF sektoriuje trūkstamą kiekį panaudodamos pagal PPR gautas MITK.

¹⁶ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/841 dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų, išmetamų ir absorbuojamų dėl žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės, kiekio įtraukimo į 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategiją, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 ir Sprendimas Nr. 529/2013/ES (OL L 156, 2018 6 19, p. 1).

7 pav. Preliminariai apskaitytas išmetamas ir absorbuojamas teršalų kiekis vykdant veiklą, apie kurią pranešama pagal Kioto protokolą, antrasis įsipareigojimų laikotarpis, 28 ES valstybės narės (miškotvarkos kreditams taikomos viršutinės ribos ir jie pateikiami kaip metiniai vidurkiai, kai bendras miškotvarkos kreditų skaičius nagrinėjamuoju laikotarpiu viršija sumodeliuotą to paties laikotarpio didžiausią leidžiamą kiekį)

Valstybės narės jau yra individualiai iš dalies prisiėmusios šį įsipareigojimą įgyvendinti antruoju įsipareigojimų laikotarpiu pagal Kioto protokolą (2013–2020 m.). Remiantis 2013–2016 m. laikotarpio **kiekiais**, apie kuriuos ES praneša pagal Kioto protokolą (t. y. vykdant kiekvienos rūšies veiklą bendru išmetamu ir absorbuojamu kiekiu), matyti, kad kasmet vidutiniškai absorbuota –384,4 Mt CO₂ ekv. Kiekvienos rūšies veiklos „apskaitytas“ **debitas ir kreditas** per tą patį laikotarpį rodo, kad vidutiniškai absorbuota –115,7 Mt CO₂ ekv.¹⁷ Grynasis absorbuojamas kiekis, apie kurį pranešta, sumažėjo nuo –394,4 iki –366,4 Mt CO₂ ekv., o apskaitytas grynasis kreditas – nuo –120,9 iki –106,5 Mt CO₂ ekv. Tie ES kiekiai pagal Kioto protokolą apima su pasirinktomis veiklos rūšimis susijusius kiekius: septynios valstybės narės pasirinko pasėlių tvarkymą, šešios – ganyklų tvarkymą, viena – augalijos atkūrimą, viena – šlapynių drenažą ir drėgnumo atkūrimą, bet dar turi pateikti kiekybinį įvertinimą.

ŠESD registruose ir sąskaitose valstybių narių lygmeniu pastebimos tam tikros tendencijos, nors jos yra tik preliminaros ir pagal LULUCF taisykles bus koreguojamos ataskaitinio laikotarpio pabaigoje 2020 m. Danijos ir Airijos ataskaitose pateikti gryniesi išmetamųjų teršalų kiekiai, kuriuos daugiausia lemia dideli pasėlių tvarkymo (Danija) ir ganyklų tvarkymo (Airija) išmetamųjų teršalų kiekiai. Pagal Kioto protokolo antrojo įsipareigojimų laikotarpio apskaitos taisykles pateiktoje preliminarioje Belgijos, Bulgarijos, Kipro, Suomijos, Latvijos ir Nyderlandų apskaitoje matomas grynasis debetas. Iš Kroatijos, Estijos, Vokietijos ir Lietuvos apskaitos matyti didėjantis kreditas, o Graikijoje ir Portugalijoje stebimas sumažėjimas. Belgijoje, Bulgarijoje ir Suomijoje debetas mažėja. Austrijoje, Nyderlanduose, Rumunijoje, Slovakijoje ir Slovėnijoje ypatingų tendencijų nematyti. Tendencijų pokyčiai –

¹⁷ Išmetamųjų ir absorbuojamųjų kiekių, apie kuriuos pranešama, ir pagal Kioto protokolą apskaitytų debeto ir kredito kiekių skirtumai paaiškinti kartu su ataskaita pateiktame Komisijos tarnybų darbiname dokumente.

pirma kredito didėjimas, o po to mažėjimas – matomi Danijoje, Prancūzijoje, Vengrijoje, Italijoje, Ispanijoje, Švedijoje ir Jungtinėje Karalystėje. Airijos ir Liuksemburgo apskaitoje pirmą matomos kredito mažėjimo, o po to didėjimo tendencijos. Kitų šalių apskaitos rezultatai yra ne tokie pastovūs ir kai kurie reiškiniai yra tikriausiai susiję su nuolatiniu apskaitos metodų pagal Kioto protokolą keitimu (arba netgi taikymu)¹⁸.

Nors ES lygmeniu galima pastebėti tam tikrus bendrus veiksnius arba tendencijas (pavyzdžiui, nuolat mažėjantį dirvožemio organinės anglies kiekį augalais apsodintuose plotuose), iš esmės tik dabar, norint ištirti priežastinį ryšį su laikotarpio pradžioje pasiūlyta LULUCF politika, galima pradėti naudoti registrus ir sąskaitas. Visų pirma, vadovaujantis sistemų ir įverčių peržiūros procedūra pagal Sprendimą Nr. 529/2013 reikės atnaujinti kai kuriuos apskaičiavimo metodus.

5 ES teisės aktų rengimas

Per pastaruosius metus ES ėmėsi keleto teisėkūros veiksmų, kurie padės sumažinti išmetamą ŠESD kiekį. Be ATLPS peržiūros ir naujų Pastangų pasidalijimo ir LULUCF reglamentų priėmimo (žr. 2–4 skirsnius), svarbių pokyčių įvyko kelių transporto, energetikos ir energetikos sąjungos valdymo srityse.

5.1 Kelių transportas

Per pastaruosius dvejus metus Komisija priėmė tris išsamius judumo priemonių rinkinius, kuriais, visų pirma, siekiama sumažinti kelių transporto sektoriuje išmetamų teršalų kiekį ir įgyvendinti Europos mažataršio judumo strategiją¹⁹.

Komisija pateikė pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto, kuriuo ES nustatomi nauji išmetamo CO₂ kiekio standartai **lengviesiems automobiliams ir furgonams**²⁰ po 2020 m. Atitinkamai iki 2025 m. ir 2030 m. naujų automobilių ir furgonų vidutiniai išmetamųjų teršalų kiekiai turės būti 15 proc. ir 30 proc. mažesni nei 2021 m.

Komisija taip pat pasiūlė pirmuosius išmetamo CO₂ kiekio standartus naujiems **sunkvežimiams**.²¹ Jų išmetamųjų teršalų kiekiai 2025 m. turės būti vidutiniškai 15 proc. mažesni nei 2019 m. Be to, ji pasiūlė 2030 m. orientacinį tikslą išmetamųjų teršalų kiekį sumažinti bent 30 proc., palyginti su 2019 m. lygiais. Šia iniciatyva papildomas neseniai priimtas reglamentas dėl naujų sunkiųjų transporto priemonių išmetamo CO₂ kiekio ir suvartojamo degalų kiekio stebėsenos ir pranešimo apie juos.

¹⁸ Dėl duomenų apie kiekvienos valstybės narės pateiktus išmetamus ir absorbuojamus kiekius ir apskaitytus LULUCF veiklos debito ir kredito kiekius žr. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą (šalių duomenų suvestinės).

¹⁹ https://ec.europa.eu/transport/themes/strategies/news/2016-07-20-decarbonisation_en

²⁰ https://ec.europa.eu/clima/policies/transport/vehicles/proposal_lt

²¹ https://ec.europa.eu/clima/policies/transport/vehicles/heavy_lt

Be to, Komisija pasiūlė išsamų veiksmų planą dėl **akumuliatorių**²², pagal kurį Europoje galima sukurti konkurencingą ir tvarią akumuliatorių ekosistemą, ir **alternatyviųjų degalų infrastruktūros**²³ diegimo visoje Europoje veiksmų planą.

Galiausiai ji pateikė pasiūlymą **peržiūrėti tris direktyvas**:

- Eurovinjetės direktyvą²⁴, siekiant skatinti pažangesnio kelių infrastruktūros apmokestinimo taisykles;
- Netaršių transporto priemonių direktyvą²⁵, siekiant skatinti netaršaus judumo sprendimus viešųjų pirkimų konkursuose; ir
- Mišriojo vežimo direktyvą²⁶, siekiant skatinti kombinuotą įvairių rūšių transporto (pvz., sunkvežimių ir traukinių) naudojimą kroviniams vežti.

5.2 Energijos vartojimo efektyvumas ir atsinaujinančioji energija

2018 m. birželio mėn. Taryba, Europos Parlamentas ir Komisija preliminariai susitarė dėl:

- **Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos**, kurioje nustatomas naujas 2030 m. ES efektyvaus energijos vartojimo 32,5 proc. tikslas, įtraukiant nuostatą, kad iki 2023 m. tas tikslas gali būti peržiūrėtas ir padidintas. Pagal ją metinio energijos taupymo įsipareigojimas bus taikomas ir po 2020 m.;
- **Atsinaujinančiosios energijos direktyvos**, kurioje nustatomas 2030 m. skirtas naujas privalomas 32 proc. atsinaujinančiosios energijos tikslas, įtraukiant nuostatą, kad 2023 m. ES lygmens tikslas gali būti peržiūrėtas ir padidintas. Pagal ją taip pat pagerinama paramos schemų, skirtų atsinaujinančiajai energijai, struktūra ir stabilumas, iš tiesų supaprastinamos administracinės procedūros ir jų sumažinama, padidinamas užmojo lygis transporto ir šildymo / aušinimo sektoriuose ir nustatomi nauji miškų biomasei taikomi tvarumo kriterijai, kurių tikslas – kuo labiau sumažinti pavojų, kad energijai gaminti ES bus naudojamos netvarios žaliavos.

Į peržiūrėtą 2018 m. gegužės mėn. priimtą **Direktyvą dėl pastatų energinio naudingumo** įtrauktos priemonės, kuriomis bus paspartinta pastatų renovacija siekiant diegti efektyviau energiją vartojančias sistemas ir padidinti naujų pastatų energinį naudingumą, kad jie taptų išmanesni.

5.3 Energetikos sąjungos valdymas

2018 m. birželio mėn. Taryba, Europos Parlamentas ir Komisija taip pat preliminariai susitarė dėl Reglamento dėl energetikos sąjungos valdymo. Naujoji valdymo sistema padės užtikrinti,

²² https://ec.europa.eu/transport/modes/road/news/2018-05-17-europe-on-the-move-3_lt

²³ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1053_en.htm

²⁴ https://ec.europa.eu/transport/modes/road/news/2017-05-31-europe-on-the-move_lt

²⁵ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-4242_lt.htm

²⁶ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-4242_lt.htm

kad ES ir valstybės narės pasiektų savo 2030 m. tikslus, susijusius su išmetamo ŠESD kiekio mažinimu, atsinaujinančiąja energija ir efektyviu energijos vartojimu.

Valstybės narės parengs 2021–2030 m. nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus ir paprastai kas dvejus metus teiks tų planų įgyvendinimo pažangos ataskaitas, o Komisija stebės visos ES pažangą. ES ir valstybės narės taip pat parengs ilgalaikes bent 30 metų laikotarpio strategijas pradedant nuo 2020 m.

Į reglamentą bus įtrauktas ir pagal Paryžiaus susitarime įtvirtintus skaidrumo reikalavimus atnaujintas esamas ES klimato stebėsenos ir ataskaitų teikimo mechanizmas.

5.4 Fluorintų dujų reglamentas

Fluorintų dujų reglamente²⁷ numatoma nuo 2015 m. visoje ES laipsniškai mažinti HFC bei imtis kitų priemonių siekiant sumažinti išmetamą fluorintų dujų kiekį ir iki 2030 m. tą kiekį sumažinti maždaug 80 proc., palyginti su 2014 m.

Iš 2016 m. duomenų, pateiktų pagal tą reglamentą, matyti, kad fluorintų dujų pasiūla, vertinant pagal jų poveikį klimato kaitai, sumažėjo 2 proc. (CO₂ ekv.), o vertinant pagal masę padidėjo 2 proc. Laipsniškai mažinant HFC naudojimą, didžiausia leistina pasiūla viršyta 4 proc.²⁸ Tai rodo poslinkį link mažesnį visuotinio atšilimo potencialą turinčių dujų ir tai, kad taikant reglamentą veiksmingai mažinamas išmetamas fluorintų dujų kiekis.

Kalbant apie reglamento įgyvendinimą, 2017 m. Komisija priėmė ataskaitas, kuriose vertinamas 2022 m. reikalavimas vengti itin didelį visuotinio atšilimo potencialą turinčių HFC kai kuriose komercinėse šaldymo sistemose²⁹ ir laipsniškai atsisakant tokių dujų taikomas kvotų paskirstymo metodus³⁰.

5.5 Žiedinė ekonomika

Perėjimu prie žiedinės ekonomikos akivaizdžiai prisidedama prie išmetamo CO₂ kiekio mažinimo. Viename iš naujausių pagal ES žiedinės ekonomikos veiksmų planą³¹ parengtų dokumentų – ES plastikų žiedinėje ekonomikoje strategijoje³² – nustatoma pakartotinio plastikų naudojimo bei perdirbimo skatinimo ir perdirbtų plastikų paklausos didinimo sistema. Tai padės sumažinti su plastikų gamyba ir jų atliekų deginimu susijusį išmetamą CO₂ kiekį.

²⁷ 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 517/2014 dėl fluorintų šiltnamio efektą sukeliančių dujų, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 842/2006 (OL L 150, 2014 5 20, p. 195).

²⁸ *Fluorintos šiltnamio efektą sukeliančios dujos 2017 m. Bendrovių pateikti 2007–2016 m. fluorintų šiltnamio efektą sukeliančių dujų gamybos, importo, eksporto ir sunaikinimo duomenys*. Europos aplinkos agentūra.

²⁹ COM (2017) 5230 *final*, 2017 m. rugpjūčio 4 d.

³⁰ COM (2017) 377 *final*, 2017 m. liepos 13 d.

³¹ COM(2015) 0614 *final*.

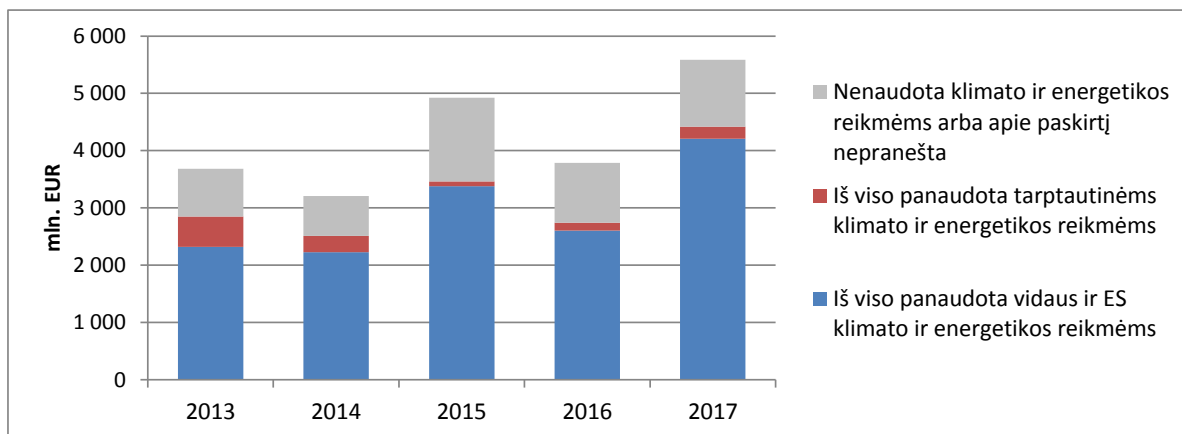
³² COM(2018) 028 *final*.

Be to, įgyvendinant neseniai priimtus atliekų teisės aktus galima gerokai sumažinti išmetamą ŠESD kiekį. Pavyzdžiui, naujieji teisės aktai padės mažinti su maisto atliekomis susijusį išmetamųjų teršalų kiekį, nes juose numatyta parengti maisto atliekų vertinimo metodiką.

6 Kovos su klimato kaita finansavimas

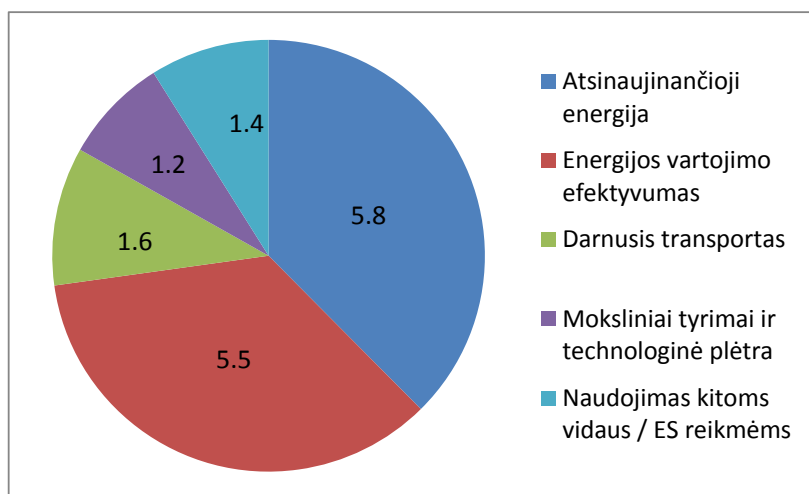
6.1 Pajamos, gautos pardavus ES ATLPS leidimus aukcionuose

2017 m. parduodamos ES ATLPS leidimus aukcionuose valstybės narės uždirbo 5,6 mlrd. EUR, t. y. 1,8 mlrd. EUR daugiau nei 2016 m. Maždaug 80 proc. 2013–2017 m. gautų pajamų buvo panaudota arba planuojama panaudoti su klimato kaita ir energetika susijusioms reikmėms. Valstybės narės pranešė, kad dauguma pajamų bus naudojamos vidaus ir ES reikmėms.

8 pav. Pajamų, gautų pardavus ES ATLPS leidimus aukcionuose, panaudojimas 2013–2017 m. (mln. EUR)

Iš vidaus lygmeniu panaudotų pajamų daugiausia lėšų buvo išleista atsinaujinančiajai energijai, energijos vartojimo efektyvumo didinimui ir darniajam transportui.

9 pav. Pajamų, gautų pardavus ES ATLPS leidimus aukcionuose, panaudojimas vidaus lygmeniu 2013–2017 m. (mlrd. EUR)

6.2 LIFE

Programa LIFE yra ES aplinkos ir klimato politikos veiksmų finansavimo priemonė; pagal ją bendrai finansuojami Europos pridėtinės vertės projektai. 2014–2017 m. bendras projektų finansavimo pagal aplinkos paprogramį biudžetas sudarė 1,1 mlrd. EUR, o pagal klimato politikos veiksmų paprogramį – 0,36 mlrd. EUR.

Pagal programos LIFE klimato politikos veiksmų paprogramį remiami klimato kaitos padarinių mažinimo ir prisitaikymo prie jų projektai, klimato valdymas ir informavimas. Finansavimas buvo skirtas 23 valstybių narių (daugiausia – Italijos ir Ispanijos) naudoti gavėjams.

Įgyvendinant programos LIFE projektą HEROTILE buvo sukurtos naujoviškų tipų stogo čerpės, kurias naudojant galima pagerinti pagrindo ventiliaciją ir atitinkamai viso pastato energijos vartojimą. Terakotos paviršiuje esantys sukabinimo elementai padeda į vidų patekti orui, bet ne lietaus vandeniui.

Priklausomai nuo oro sąlygų, visų pirma Viduržemio jūros regione, kuriame dėl klimato kaitos temperatūra muša rekordus, papildoma ventiliacija gali padėti sumažinti energijos kiekį, reikalingą gyvenamųjų patalpų patogiam naudojimui ir oro gaivumui užtikrinti. Pastato patalpų vėsinimo anglies pėdsakas sumažinamas maždaug 50 proc., palyginti su standartiniu šlaitiniu stogu. Tokios čerpės netrukus pasirodys rinkoje.

Pagal programą LIFE projektui buvo skirtas 1,4 mln. EUR ES finansavimas.

6.3 Programa „NER 300“

Programa „NER 300“ yra viena didžiausių pasaulyje novatoriškų mažo anglies dioksido kiekio energetikos parodomųjų projektų finansavimo programų. 39 projektams atsinaujinančiosios energijos ir anglies dioksido surinkimo ir saugojimo srityse, kuriuose dalyvauja 20 valstybių narių, skirta 2,1 mlrd. EUR, gautų aukcionuose pardavus 300 mln. ATLPS leidimų.

Šeši projektai jau įgyvendinami, o kiti 11 pasiekė etapą, kuriame priimamas galutinis sprendimas dėl investavimo. Į įgyvendinamus projektus iš viso investuota 2,463 mlrd. EUR, o pagal programą „NER 300“ skirta 260 mln. EUR. Pagal tuos projektus per metus pagaminama 3,1 TWh ekv. atsinaujinančiosios energijos, t. y. per metus pavyksta sutaupyti 1,3 Mt CO₂.

Peržiūrėjus ES ATLPS direktyvą bus sukurtas Inovacijų fondas ir jį planuojama pradėti naudoti 2020 m. Jo veikla bus pagrįsta vykdomos programos „NER 300“ patirtimi, bet jo taikymo sritis bus didesnė.

„Nordsee One“ yra 332 MW jūros vėjo jėgainių projektas, įgyvendintas 2015 m. gruodžio mėn. – 2017 m. gruodžio mėn. Tai vienas iš pirmųjų projektų, kuriuose sėkmingai naudojama ant milžiniško vienpolio pamato pastatyta 6 MW vėjo turbina. Turbinose įdiegta įvairių naujoviškų elementų, įskaitant patvaresnius guolius ir mentes, suprojektuotas taip, kad būtų sugaunama daugiau vėjo ir taip padidinama atiduodamoji galia. Pagal projektą numatoma bent 25 metus parduoti elektros energiją maždaug 400 000 namų ūkių.

Iš programos „NER 300“ lėšų jam skirta 70 mln. EUR.

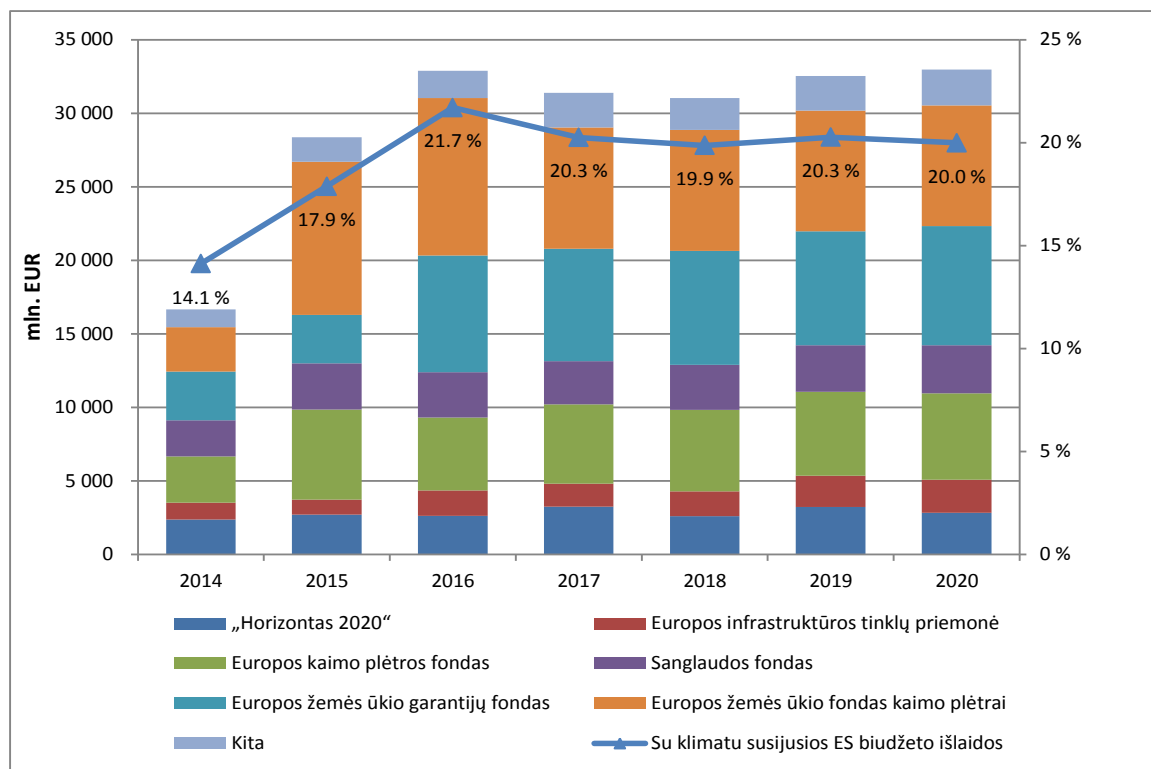
6.4 Klimato politikos sričių įtraukimas į ES biudžetą

2014–2020 m. ES planuoja vidutiniškai skirti bent 20 proc. savo biudžeto su klimatu susijusioms išlaidoms padengti. Iš naujausių turimų duomenų matyti, kad 2017 m. tokios išlaidos sudarė 20,1 proc. biudžeto³³. Pagal dabartinę daugiametę finansinę programą (DFP) iš biudžeto lėšų vidutiniškai skiriama 206 mlrd. EUR (19,3 proc. biudžeto).

Remdamasi savo sėkme, 2018 m. gegužės 2 d. Komisija pasiūlė platesnio užmojo tikslą pagal kitą (2021–2027 m.) DFP klimato tikslams skirti 25 proc. išlaidų.³⁴

³³ SEC(2018) 250; http://ec.europa.eu/budget/biblio/documents/2019/2019_en.cfm.

³⁴ https://ec.europa.eu/commission/publications/factsheets-long-term-budget-proposals_lt.

10 pav. Su klimatu susijusios ES biudžeto išlaidos, 2014–2020 m. (mln. EUR)

7 Prisitaikymas prie klimato kaitos

Pagal ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategiją, kuri buvo patvirtinta 2013 m. siekiant paruošti valstybes nares dabartiniam ir būsimam klimato kaitos poveikiui, padaryta didelė pažanga:

- ✓ 25 valstybės narės jau yra parengusios nacionalines prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas³⁵;
- ✓ klimato politikos veiksmai įtraukti į ES finansavimo priemones ir
- ✓ prisitaikymas prie klimato kaitos taip pat yra visiškai integruotas į Merų paktą ir daugiau nei 1 000 Europos miestų įsipareigojo didinti savo atsparumą, o 40 proc. miestų, kuriuose gyvena daugiau nei 150 000 gyventojų, priėmė prisitaikymo prie klimato kaitos planus.

Buvo atliktas išsamus strategijos vertinimas ir jame padaryta išvada, kad strategija toliau išlieka labai svarbi ir iš esmės atitinka politiką kitais valdymo lygmenimis, bet mažiau dera su tarptautine politika. Atlikus įvairius kokybinius ir kiekybinius vertinimus buvo nustatyta, kad strategija veiksminga, bet reikia imtis papildomų veiksmų siekiant:

- įgyvendinti ir stebėti nacionalines strategijas;
- skatinti vietos veiksmus ir ekosistemomis grindžiamą prisitaikymą;

³⁵ Latvija, Kroatija ir Bulgarija savo strategijas dar rengia.

- užpildyti atsirandančias naujas žinių spragas;
- užbaigti klimato kaitos klausimų įtraukimą į ES politiką, įskaitant nelaimių pavojaus mažinimo, prekybos, jūrų reikalų, žuvininkystės ir visuomenės sveikatos politiką;
- pašalinti teritorinius ir socialinius pažeidžiamumo dėl klimato kaitos skirtumus ir
- skatinti draudimo ir finansinių priemonių naudojimą prisitaikymo prie klimato kaitos srityje.

Strategija atrodo efektyvi priemonė, jos įgyvendinimo administracines išlaidas patiria tik Komisija ir ja ES lygmeniu akivaizdžiai sukurama pridėtinė vertė.

Projektu „LIFE@Urban Roofs“ nekilnojamojo turto plėtotojai ir pastatų savininkai skatinami investuoti į prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmus. Taikant tokį naują požiūrį vietos valdžios institucijos atlieka skatinamąjį ir pagalbinį vaidmenį. Šiuo projektu skatinamas daigafunkcių stogų naudojimas, nes tokie stogai suteikia turto savininkams daugiau pranašumų nei tradiciniai žalieji stogai. Projektas taikomas kelių tipų infrastruktūrai: žaliajai (sumažinamas šilumos salos miestuose efektas ir remiama biologinė įvairovė), mėlynajai (vandens saugojimas), geltonajai (energijos gamyba) ir raudonajai (socialinės reikmės).

Pagal programą LIFE projektui buvo skirtas 3,3 mln. EUR ES finansavimas.

8 Tarptautinis bendradarbiavimas klimato srityje

8.1 Veiksmai pasaulio mastu

Pagal Paryžiaus susitarimą šalys prisiėmė su klimato kaitos švelninimu susijusius įsipareigojimus (NDC – nacionaliniu lygmeniu nustatytus įpareigojančius veiksmus) iki 2030 m. Įgyvendinus NDC tikslus³⁶ pasaulio mastu išmetamųjų teršalų kiekis pasiektų 51 Gt CO₂ ekv. per metus (53 Gt CO₂ ekv., išskyrus absorbentus) jau 2025 m., o temperatūra pakiltų maždaug 3°C³⁷.

ES nusistatė 2030 m. tikslus orientuodamasi į 2 °C siektiną reikšmę ir iki 2030 m. jos taršos šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis intensyvumas, atsižvelgiant į BVP, tikriausiai bus

³⁶ Įskaitant sąlyginius ir besąlyginius įsipareigojimus ir JAV NDC tikslus.

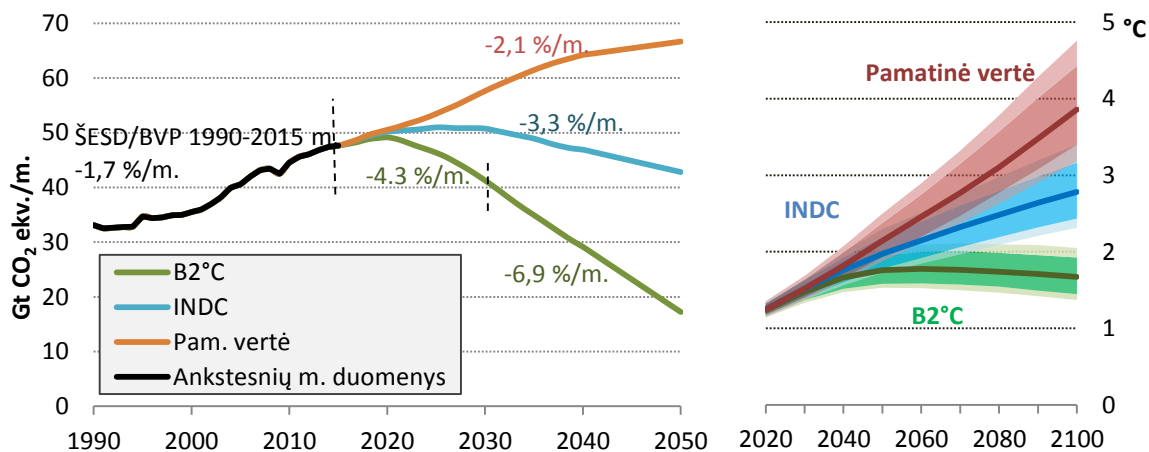
³⁷ Europos Komisijos Jungtinis tyrimų centras;

[http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC107944/kjna28798enn\(1\).pdf](http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC107944/kjna28798enn(1).pdf).

mažiausias tarp G 20 šalių³⁸, kitos šalys, visų pirma, stipriausios ekonomikos šalys, kurių išmetamas ŠESD kiekis ir toliau didėja, turi sparčiau mažinti savo priklausomybę nuo iškastinio kuro, kad temperatūros kilimas iš tikrųjų neviršytų 2 °C (arba 1,5 °C).

Pirmasis klimato politikos veiksmų tarpinis rezultatas yra 2020 m. Kankūno įsipareigojimų įvykdymo terminas (nustatytas 2010 m. Kankūno klimato kaitos konferencijoje). Remiantis Jungtinių Tautų aplinkos programos 2017 m. ataskaita dėl atotrūkio išmetamųjų teršalų srityje³⁹, G 20 šalys (kuriose susidaro maždaug trys ketvirtadaliai pasaulyje išmetamo ŠESD kiekio) kartu siekia įgyvendinti tų įsipareigojimų tarpinius tikslus. ES toliau siekia įgyvendinti savo įsipareigojimą be jokių tarptautinių kompensacinių mechanizmų, kaip ir Kinija, Indija ir Japonija. Remiantis dauguma vertinimų, jį įgyvendinti siekia ir Australija, Brazilija ir Rusija.

Pagal individualius įsipareigojimus dedamos klimato kaitos švelninimo pastangos yra labai skirtingos⁴⁰. Remiantis lyginamaisiais duomenimis, 2012 m. ES taršos intensyvumas buvo mažiausias iš G 20 šalių: 0,26 t CO₂ ekv. / 1 000 USD⁴¹.

11 pav. Pasaulio išmetamųjų teršalų kiekis (Gt CO₂ ekv.) ir taršos šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis intensyvumo procentinis pokytis BVP vienetui (lhs). Vidutinės pasaulio temperatūros pokytis (rhs)⁴²

³⁸ 2016 m. ataskaita dėl atotrūkio išmetamųjų teršalų srityje. Jungtinių Tautų aplinkos programos apibendrinamoji ataskaita (angl. Emissions gap report 2016: a UNEP synthesis report): <https://europa.eu/capacity4dev/unep/document/emissions-gap-report-2016-unep-synthesis-report>.

³⁹ <https://wedocs.unep.org/handle/20.500.11822/22070>

⁴⁰ ES siektina sumažinimo reikšmė yra 20 proc., palyginti su 1990 m. lygiu, Japonijos – 3,8 proc., palyginti su 2005 m. lygiu, Kinija yra įsipareigojusi iki 2020 m. sumažinti taršos CO₂ intensyvumą 40–45 proc. ir padidinti miškų atsargas ir neiškastinio kuro energijos išteklių dalį pirminės energijos vartojimo sektoriuje, o Indija – sumažinti taršos šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis intensyvumą (išskyrus žemės ūkį) 20–25 proc., palyginti su 2005 m.

⁴¹ Pasaulio atmosferos mokslinių tyrimų išmetamųjų teršalų duomenų bazė (EDGAR): <http://edgar.jrc.ec.europa.eu/overview.php?v=CO2andGHG1970-2016&dst=GHGgdp&sort=des9>.

⁴² Analizė buvo atlikta remiantis numatomais nacionaliniu lygmeniu nustatytais įpareigojančiais veiksmais (INDC), dabar vadinamais NDC. Šaltinis: A. Kitous, K. Keramidas, T. Vandyck, B. Saveyn, R. Van Dingenen, J. Spadaro, M. Holland., *Global Energy and Climate Outlook 2017: How climate policies improve air quality* -

8.2 Aviacija

2018 m. birželio mėn. visų ES valstybių narių atstovams pritariant Tarptautinės civilinės aviacijos organizacijos (ICAO) taryba pagal Tarptautinės aviacijos išmetamo anglies dioksido kiekio kompensavimo ir mažinimo sistemą (CORSIA) priėmė standartus ir rekomenduojamą praktiką. CORSIA tikslas – stabilizuoti tarptautinės aviacijos išmetamųjų teršalų kiekį išlaikant 2020 m. lygį. Pirmuosius šešerius metus dalyvavimas yra savanoriškas. ES ir jos valstybės narės toliau dalyvauja ICAO darbe, kad sistema pradėtų visapusiškai veikti.

Aviacijos sektoriuje išmetamųjų teršalų klausimą nuo 2012 m. ES sprendžia taikydama ES ATLPS. Atsižvelgdama į 2016 m. ICAO asamblėjos CORSIA klausimais rezultatus, ji nusprendė išlaikyti laikinus ES ATLPS taikymo aviacijos sektoriui apribojimus iki 2023 m. pabaigos⁴³ ir pasiręngti nuo 2021 m. įgyvendinti pasaulinę rinkos priemonę.

2017 m. orlaivių operatorių ATLPS teršalų kiekis sudarė 64,2 Mt CO₂ ekv. Remiantis lyginamaisiais skaičiavimais, 2017 m. aviacijos išmetamųjų teršalų kiekis buvo 4,5 proc. didesnis nei 2016 m. Šie skaičiavimai apima daugiau nei 250 komercinių oro transporto bendrovių, įsteigtų ne ES, bet vykdančių skrydžius Europos ekonominėje erdvėje.

ES ATLPS šiuo metu taikoma tik EEE vidaus skrydžiams; atsižvelgiant į juos, bendras aviacijos poveikis pasaulio klimatui, įskaitant taršą ar poveikį, susijusius su ne CO₂, yra gerokai didesnis nei vien CO₂ komponento. Apskaičiuota, kad ne CO₂ spinduliavimo poveikis buvo 2–4 kartus didesnis nei CO₂, t. y. bendras aviacijos poveikis vykdant skrydžius EEE viduje sudaro 120–250 mln. tonų CO₂ ekvivalento⁴⁴. Į plunksninių debesų poveikį neatsižvelgiama, bet manoma, kad jis yra mažesnis vykdant trumpo nuotolio skrydžius, įprastus EEE.

Bendras aviacijos sektoriuje išmetamųjų teršalų kiekis 2017 m. sudarė apie 4 proc. viso ES išmetamo ŠESD kiekio ir nuo 1990 m. beveik padvigubėjo. Didžiąją dalį teršalų sudaro tarptautinės aviacijos teršalai (įskaitant skrydžius EEE viduje).

8.3 Jūrų politika

2018 m. balandžio mėn. Tarptautinė jūrų organizacija (TJO) susitarė dėl pirminės tarptautinio vežimo laivais sektoriuje išmetamo ŠESD kiekio mažinimo strategijos. Į ją įtrauktas tikslas iki 2050 m. išmetamųjų teršalų kiekį sumažinti bent 50 proc., palyginti su 2008 m. lygiu, ir siekti, kad sektorius kuo greičiau šiame amžiuje taptų visiškai nepriklausomas nuo iškastinio kuro. Joje taip pat pateikiamas išsamus galimų išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo

Global energy trends and ancillary benefits of the Paris Agreement (2017 m. pasaulinė energetikos ir klimato apžvalga. Kaip įgyvendinant klimato politiką gerinama oro kokybė. Pasaulinės energetikos tendencijos ir papildoma Paryžiaus susitarimo nauda), EUR 28798 EN, Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas, 2017 m.

⁴³ 2017 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/2392, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2003/87/EB, siekiant išlaikyti dabartinius jos taikymo aviacijos veiklai apribojimus ir pasiręngti nuo 2021 m. įgyvendinti pasaulinę rinkos priemonę (OL L 350, 2017 12 29, p. 7).

⁴⁴ Direktyvos 2008/101/EB 19 konstatuojamoji dalis, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32008L0101>.

priemonių, įskaitant trumpalaikes priemones, sąrašas. Tačiau siekiant užtikrinti strategijos įgyvendinimą dar reikia patvirtinti veiksmų planą.

ES lygmeniu pirmieji įsipareigojimai, susiję su laivybos išmetamųjų teršalų kiekio stebėseną ir ataskaitų teikimu pagal Laivybos stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo reglamentą⁴⁵, įsigaliojo 2017 m. rugpjūčio 31 d., kai stebėsenos planai turėjo būti parengti ir pateikti tikrintojams. Išmetamųjų teršalų kiekio stebėseną ir ataskaitų teikimas pagal planus prasidėjo 2018 m. sausio mėn. Šiuo metu Komisija rengia reglamento pakeitimą, kad jis derėtų su TJO 2017 m. sutarta duomenų rinkimo sistema.

8.4 ATLPS ryšys su Šveicarija

2017 m. lapkričio mėn. ES ir Šveicarija pasirašė susitarimą susieti savo apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemas (tai pirmasis toks susitarimas tarp dviejų Paryžiaus susitarimo šalių). Šalys pasikeis ratifikavimo dokumentais, kai bus įvykdytos visos susiejimo sąlygos, ir susitarimas įsigalios kitų metų sausio 1 d.

8.5 Tarptautinės anglies dioksido rinkos

ES aktyviai dalyvauja derybose pagal JT bendrąją klimato kaitos konvenciją (UNFCCC) dėl „Paryžiaus taisyklių sąvado“ aspektų, susijusių su tarptautiniu bendradarbiavimu rinkose. Ji ir toliau suinteresuota užtikrinti patikimo apskaitos taisyklių rinkinio įgyvendinimą ir plataus užmojo rinkos mechanizmo taikymą, kad dabartinės pastangos nežlugtų dėl dvigubo skaičiavimo, ir skatinti bendresnio pobūdžio ir didesnio užmojo veiksmus.

Komisija stiprina bendradarbiavimą su Kinijos valdžios institucijomis prekybos apyvartiniais taršos leidimais ir anglies dioksido rinkose siekdama padėti joms nacionaliniu lygmeniu sukurti gerai veikiančią prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemą. 2018 m. liepos mėn. ES ir Kinijos aukščiausiojo lygio susitikime pasirašytas susitarimo memorandumas taps tvirtu tokio bendradarbiavimo skatinimo pagrindu. Naujas projektas padės padidinti Kinijos prekybos apyvartiniais taršos leidimais pajėgumus.

Komisija taip pat remia patikimų anglies dioksido rinkų priemonių kūrimą pagal principą „iš apačios į viršų“. Florencijos procese dalyvauja politikos formuotojai (iš Kalifornijos, Kanados, Kinijos, ES ir Naujosios Zelandijos), akademinės bendruomenės ir NVO atstovai, siekiantys mokytis vieni iš kitų ir glaudžiau bendradarbiauti kuriant patvarias anglies dioksido rinkas. Kitos šios srities iniciatyvos – Pasirengimo rinkai partnerystė (PMR) ir Tarptautinė veiksmų anglies dioksido srityje partnerystė (ICAP).

8.6 Savanoriški veiksmai. Marakešo pasaulinė partnerystė veiksmų klimato kaitos srityje

Atsiliepdama į Paryžiaus susitarime išdėstytą raginimą pasitelkti nevalstybinius veikėjus (įmones, miestus, piliečius, tarptautinę pilietinę visuomenę ir kt.), ES remia kelias pavyzdines

⁴⁵ 2015 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/757 dėl jūrų transporto išmetamo anglies dioksido kiekio stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tikrinimo, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2009/16/EB (OL L 123, 2015 5 19, p. 55).

iniciatyvas, kaip antai iniciatyvą „Misija – inovacijos“, Pasaulinį merų paktą klimato ir energetikos srityse (per regioninius paktus), 10 metų trukmės tvaraus vartojimo ir gamybos programų sistemą (tinklas „10YFP / One Planet“), Žaliosios ekonomikos veiksmų partnerystę (PAGE), NDC partnerystę, Atsinaujinančiosios energijos Afrikai iniciatyvą, 4 / 1000 klimato kaitos požiūriu pažangaus žemės ūkio iniciatyvą ir „InsuResilience“. Kuriamos sistemingo sekimo priemonės, kuriomis bus matuojamas šių iniciatyvų vaidmuo mažinant išmetamųjų teršalų kiekį ir didinant atsparumą. Pasaulio lygmeniu tos pastangos organizuojamos pagal Marakešo pasaulinės partnerystės veiksmų klimato kaitos srityje susitarimą.

*Pasaulinių klimato politikos veiksmų žinyne*⁴⁶ ir UNEP 2017 m. atotrūkio išmetamųjų teršalų srityje ataskaitoje pažymėta, kad imantis kovos su klimato kaita veiksmų pasaulio lygmeniu išmetamųjų teršalų kiekį 2020 m. kasmet būtų galima sumažinti (palyginti su NDC) dar 1,6–4 Gt CO₂, o iki 2030 m. šį rodiklį padidinti iki 5–10 Gt CO₂. Tai padėtų gerokai sumažinti atotrūkį. Vertindami tik tarptautines iniciatyvas, M. Roelfsema ir kt. (2017 m.)⁴⁷ nurodo, kad 2030 m. papildomas visuotinis poveikis sudarytų 1–3 Gt CO₂ ekv.

Europa yra vienas iš labiausiai išsivysčiusių regionų, kalbant apie užregistruotus nevalstybinius kovos su klimato kaita veiksmus: 54 proc. bendradarbiavimo iniciatyvų, užregistruotų UNFCCC NAZCA platformoje (Nevalstybinių subjektų kovos su klimato kaita platformoje – interneto portale, kuriame galima matyti kolektyvinius veiksmus), yra Europos iniciatyvos.

Nuo 2017 m. Europos merų paktas yra dalis Pasaulinio merų pakto klimato ir energetikos srityse, kuriuo sujungiamos dvi pagrindinės pasaulio miestų ir vietos valdžios institucijų iniciatyvos (Merų paktas ir Merų susitarimas) siekiant daryti pažangą pereinant prie mažai taršių ir klimato kaitai atsparių miestų ir kuris yra naudingas visai ekonomikai ir daro poveikį pasaulio lygmeniu.

8.7 Parama besivystančioms šalims

ES ir jos valstybės narės yra didžiausios pasaulyje oficialios paramos besivystančių šalių vystymuisi teikėjos – 2017 m. jos skyrė 75,74 mlrd. EUR. Visų pirma, nuo 2013 m. ES, Europos investicijų banko (EIB) ir valstybių narių skiriamos paramos siekiant padėti besivystančioms šalims kovoti su klimato kaita nominalioji vertė beveik padvigubėjo. ES ir jos valstybės narės teikia didžiausią indėlį į Žaliąjį klimato fondą (ŽKF): iš viso įsipareigota skirti 4,7 mlrd. USD, t. y. beveik pusę visų pirminiame išteklių telkimo etape priimtų įsipareigojimų, kurie sudaro 10,3 mlrd. USD.

2017 m. ES ir Afrikos Sąjunga (AS) pradėjo įgyvendinti **AS ir ES mokslinių tyrimų ir inovacijų partnerystę klimato kaitos ir tvarios energetikos srityse**, grindžiamą bendradarbiavimu trijose pagrindinėse srityse: klimato paslaugų, atsinaujinančiosios energijos ir energijos vartojimo efektyvumo.

⁴⁶ unfccc.int/tools/GCA_Yearbook/GCA_Yearbook2017.pdf

⁴⁷ <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2017.11.001>

ES finansuoja daug programų ir iniciatyvų, kuriose pagrindinis dėmesys skiriamas prisitaikymui prie klimato kaitos ir jos švelninimui, visų pirma, pažeidžiamiausių besivystančių šalių poreikiams. Viena iš pastarųjų metų naujienų – pradėtas įgyvendinti ES **išorės investicijų planas**, kuriuo skatinamos investicijos besivystančiose Afrikos šalyse ir ES kaimyniniame regione ir kuris yra skirtas konkretiems besivystančių šalių poreikiams patenkinti. ES **elektrifikavimo finansavimo iniciatyva** (115 mln. EUR) siekiama remti investicijas, dėl kurių būtų daugiau ir geresnių galimybių naudotis šiuolaikinėmis, įperkamos ir tvariomis energetikos paslaugomis.

Pasaulinis kovos su klimato kaita aljansas plus yra ES pavyzdinė klimato srities iniciatyva. Vienas iš pagrindinių prioritetų yra remti konkrečių integruotų sektorių prisitaikymo prie klimato kaitos ir jos švelninimo strategijų rengimą ir įgyvendinimą. 2015–2017 m. pagal šią iniciatyvą skirta apie 100 mln. EUR, *inter alia*, pasinaudojant daugiašale programa, skirta Ramiojo vandenyno saloms, kuria siekiama remti 13 šalių pastangas prisitaikymo prie klimato kaitos.

2018 m. ES pradėjo naują 20 mln. EUR programą, kuria siekia remti savo **strateginės partnerystės iniciatyvas**, skirtas Paryžiaus susitarimui įgyvendinti stipriausios ekonomikos šalyse (daugiausia G 20 šalyse, kurios nėra Europos valstybės, ir Irane).